

รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม
และสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมของนักเรียน
ในสถานศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Model Social and Environmental Responsibility
Promotion Activities Based on Buddhist Principles
for Students in Educational Institutions in
Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

ผศ. ดร.ยุดทวีร์ แก้วทองใหญ่

Ast. Prof. Dr.Yudthawee Kaewtongyai

อาจารย์หลักสูตรประกาศนียบัตร สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, Diploma Program in Educational Administration,
Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Email: Yudthavee.2302@gmail.com

พระครูสมุห์ทอง จิตปณฺโณ, พระเชษฐา ญาณิสฺสโร, ผศ. ดร.เพด็จ จงสกุลศิริ,
พระครูโกศลพัฒนาภรณ์, นริศ สวัสดิ์

Phrakhrusamu Thong Thitapanyo, Phra Jedsada Nanissaro,
Ast. Prof. Padet Jongsakulsiri, Phrakru Kosonpatthanaporn, Naris Sawasdee

ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Department of Educational Administration, Faculty of Education,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Email: Thong.mcu@gmail.com, Jedsada4334@gmail.com, Padet.Jong@mcu.ac.th,
bangduan2021@gmail.com, sawasdee9916@gmail.com

ตอบรับบทความ (Received) : 4 ตุลาคม 2568

เริ่มแก้ไขบทความ (Revised) : 1 ธันวาคม 2568

รับบทความตีพิมพ์ (Accepted) : 5 มีนาคม 2569

เผยแพร่ออนไลน์ (Available Online) : 16 มีนาคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในสถานศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 4) เพื่อประเมินรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า

1) การวิเคราะห์สภาพเพื่อศึกษากิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในสถานศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการสำรวจที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการสร้างจิตสำนึกที่ดีในนักเรียน โดยเฉพาะในด้านการมีส่วนร่วมในการดูแลและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมีหลากหลายรูปแบบ เช่น การจัดกิจกรรมปลูกต้นไม้ การทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะ และการรณรงค์ลดการใช้พลาสติก ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น แต่ยังช่วยเสริมสร้างทักษะการทำงานเป็นทีม การพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ถูกออกแบบให้ครอบคลุม 7 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การส่งเสริมการศึกษา 2) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน 3) การพัฒนาทักษะชีวิต 4) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 5) การสร้างความตระหนักรู้ 6) การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และ 7) การประเมินผลและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ

2) ผลการทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับที่น่าพอใจ โดยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เช่น เมตตา กรุณา และ

อุเบกขา ช่วยพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และรับผิดชอบต่อผู้อื่น การประเมินผลกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทำให้สามารถปรับปรุงและพัฒนา กิจกรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อเนื่อง ซึ่งช่วยสร้างความร่วมมือระหว่าง โรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ

3) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษาและการฝึกอบรมกิจกรรม ที่เน้นความรับผิดชอบต่อสังคม การสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ การ สนับสนุนจากภาครัฐ การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในระดับที่สูงขึ้น

4) การประเมินรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อในหมู่นักเรียน ผลการ ประเมินแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความเข้าใจและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อย่าง มีนัยสำคัญ โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการช่วย เหลือสังคม ผลการประเมินยังชี้ให้เห็นว่าการบูรณาการหลักธรรมเข้ากับกิจกรรม สาธารณะช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะและความภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมต่าง ๆ นักเรียนมีความรู้สึกร่วมในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ ช่วยพัฒนาตนเอง แต่ยังช่วยพัฒนาชุมชนและสังคมโดยรวม

คำสำคัญ: กิจกรรม ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม พุทธธรรม
นักเรียน สถานศึกษา

Abstract

This research examined an activity model for promoting students' social and environmental responsibility based on Buddhist principles in educational institutions in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The objectives were: (1) to investigate existing activities that promote students' social and environmental responsibility in educational institutions in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province; (2) to develop an activity model based on Buddhist principles to enhance such responsibility among students; (3) to implement the developed activity model; and (4) to evaluate the effectiveness of the model.

The findings revealed that the analysis of current conditions highlighted the importance of activities promoting social and environmental responsibility in improving educational quality and fostering positive awareness among students, particularly in encouraging participation in environmental protection and conservation within Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. Various activities were implemented, including tree planting, public area clean-up campaigns, and initiatives to reduce plastic usage. These activities not only contributed to improving the environment but also enhanced students' teamwork skills. The developed activity model encompassed seven key components: (1) educational promotion, (2) participation in community activities, (3) life skills development, (4) environmental conservation, (5) awareness building, (6) creativity development, and (7) continuous evaluation and improvement. The model also strengthened collaboration among schools, communities, and relevant organizations.

The implementation of the activity model demonstrated that students exhibited a satisfactory level of social responsibility. The integration of

Buddhist principles—such as loving-kindness (*mettā*), compassion (*karuṇā*), and equanimity (*upekkhā*)—contributed to the development of students’ behaviors, encouraging generosity and responsibility toward others. Continuous evaluation enabled the activities to be further refined and improved. In addition, the study proposed guidelines for promoting educational activities and training programs that emphasize social responsibility, fostering cooperation among multiple sectors, supporting government involvement, utilizing communication technologies, and conducting ongoing evaluations to enhance social and environmental responsibility at higher levels.

The evaluation of the activity model indicated that students demonstrated significant understanding and participation in various activities, particularly those related to environmental conservation and social assistance. The findings further suggest that integrating Buddhist principles into public activities helps cultivate public consciousness and pride in community participation. Students perceived that their involvement in these activities not only contributed to their personal development but also supported the development of their communities and society as a whole.

Keywords: Activities, Responsibility, Society and Environment,
Buddhist Principles, Students, Educational Institutions

1. บทนำ

นับตั้งแต่กระแสโลกาภิวัตน์กระแสวัตถุนิยมผ่านเข้ามาสู่สังคมไทย ในการพัฒนาประเทศ ด้านต่าง ๆ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยภาพรวมอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อทัศนคติของสังคมไทยทำให้คนไทยตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม เมื่อโลกมีความเจริญด้านวัตถุมากยิ่งขึ้นเท่าใด ความเจริญด้านจิตใจของมนุษย์ในสังคมกลับมีความเสื่อมถอยลง เพราะความนิยมในวัตถุนิยมเรียกได้ว่า คนในปัจจุบันตกอยู่ภายใต้อำนาจของวัตถุนิยมก็ว่าได้ จากสภาพสังคมในปัจจุบันเราจะพบเห็นข่าวอาชญากรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทุกวันบนหน้าหนังสือพิมพ์โทรทัศน์และสื่ออื่น ๆ อีกมากในแต่ละวัน ข่าวต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นทุกวันอย่างต่อเนื่องโดย ไม่มีวันใดที่จะไม่มีข่าวประเภทอาชญากรรมนี้ ผู้ก่ออาชญากรรมมีทั้งผู้ชายผู้หญิง มีทั้งผู้ใหญ่และเยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชน มีแนวโน้มในการก่ออาชญากรรมสูงขึ้นเรื่อย ๆ

เยาวชน ในวัยนี้อยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ ช่วงหนึ่งของชีวิต แต่มีความสำคัญต่อชีวิตที่เหลือในภายหน้าของเยาวชนทุกคน วัยนี้เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลง วัยแห่งความอยากรู้อยากเห็น อยากลองสิ่งใหม่ ๆ ที่ไม่เคยทำมาก่อนในชีวิต เยาวชนมีหลักการดำเนินชีวิตที่ดี อาจจะเป็นเพราะพ่อแม่หรือผู้ปกครองเอาใจใส่ดูแล ให้คำอบรมสั่งสอน ให้คำแนะนำตลอดจนให้คำตักเตือนต่าง ๆ และเยาวชนได้ยึดถือนำไปปฏิบัติตาม เยาวชนเหล่านั้นก็จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีต่อไปในอนาคต ส่วนเยาวชนที่ปราศจากคนดูแลเอาใจใส่คอยให้คำแนะนำคำสั่งสอน เยาวชนนั้นก็อาจเดินหลงทางไปในทางที่ไม่ถูกต้อง คบกับผู้ที่มีความประพฤติไม่ดีหรือมีอาชีพทุจริตชักชวนให้ไปกระทำความผิด กฎหมาย ผิดศีลธรรมได้ หรือแม้แต่การหลอกลวงเยาวชนไปทำประโยชน์ให้กับผู้ใหญ่ที่คอยหวังตักตวง ผลประโยชน์จากเยาวชนที่ยังอ่อนประสบการณ์ต่อโลก การเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมในยุคปัจจุบันทำให้เกิดการตื่นตัวและสนใจ ในการค้นหาข้อมูล ข่าวสารเพื่อพัฒนาตนเองและคนรอบข้าง ทุกคนมีสิทธิเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารที่หลากหลาย ได้อย่างเสรีทำให้เกิด การพัฒนาเองอย่างไม่หยุดยั้ง การแสดงออก ด้านสิทธิเสรีภาพเป็นอิสระมากขึ้น โดยเฉพาะนักเรียนในสถานศึกษาให้ความสำคัญ เรื่องสิทธิและเสรีภาพของตนเอง นักเรียนมีความสนใจ ในการหาข้อมูล ค้นคว้าด้วยตนเอง ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียที่หลากหลาย กล้าแสดงออก แสดงออกผ่านพฤติกรรม

การสื่อสารออนไลน์ หรือรวมไปถึงการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ในกลุ่มวัยของตนเอง เพื่อที่จะให้ผู้ที่มองแนวคิดเห็นต่างได้รับรู้ และแก้ไขในสิ่งที่เรียกร้อง การแสดงออกซึ่งความเห็นต่างที่อยู่บนพื้นฐานค่านิยมไทยอาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น ระหว่างผู้ที่มีความเห็นต่างกัน อาจนำไปสู่ความรุนแรง การเผชิญหน้า ทำให้เกิดความแตกแยก และเข้าใจผิด ลูกกลามเป็นปัญหาใหญ่และยอมรับจากคนรอบข้างทั้งนั้น แต่ใครหรือสิ่งใดเป็นปัจจัยทำให้เยาวชนกระทำความผิดถึงขั้นก่ออาชญากรรม ทุกคนต่างก็ทราบดีว่าเยาวชนจะต้องเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต หากเยาวชนกล้าที่จะก่ออาชญากรรมตั้งแต่เยาว์วัย เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ คนเหล่านี้ก็พร้อมที่จะเป็นอาชญากรผู้ใหญ่ต่อไปในอนาคต

เยาวชนเป็นอนาคตของชาติที่มีคุณค่าที่สุดในบรรดาทรัพยากรทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็น เงิน วัสดุอุปกรณ์ การจัดการ เพราะมนุษย์เป็นสิ่งที่มีชีวิต สามารถใช้สติปัญญา ใช้ความคิดที่ได้รับมาจากการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนางานในด้านต่าง ๆ ให้เกิดความเจริญก้าวหน้าได้ไม่ว่าจะเป็น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรืออื่น ๆ และการที่จะพัฒนาในทุก ๆ สิ่งให้ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายได้นั้น ต้องมีพื้นฐานมาจากมนุษย์นั่นเอง แต่เนื่องจากทุกวันนี้โลกมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เป็นโลกแห่งข่าวสารไร้พรมแดน เกิดความเจริญด้านการคมนาคม และเทคโนโลยี มีการติดต่อเชื่อมโยงกันได้ทั่วโลก พลเมืองโลกไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่แห่งใดก็สามารถติดต่อกันได้อย่างรวดเร็วทั้ง ทางด้านเศรษฐกิจการค้า การลงทุน การบริการ ด้านสังคม และด้านการเมือง เกิดการแพร่กระจาย และการกลืนกลายทางความคิด ค่านิยม วัฒนธรรม มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน วิทยาการต่าง ๆ มีการพัฒนา ปรับปรุงให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่องตามยุคสมัย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าโลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งโลกาภิวัตน์ (Globalization) ประกอบกับความต้องการของมนุษย์มีไม่สิ้นสุด ทำให้มนุษย์แก่งแย่งชิงดีชิงเด่นซึ่งกันและกัน เอาเปรียบซึ่งกันและกัน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งประเทศไทยก็ได้กำหนดนโยบายหรือแผนพัฒนาต่าง ๆ เพื่อรองรับในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว แต่ก็ยังเป็นเหตุทำให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษามีคุณธรรม จริยธรรม ทศนคติ ความเชื่อ การรับรู้ การเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงความรู้สึก ความเข้าใจ และพฤติกรรมการปฏิบัติเบี่ยงเบนไปในสิ่งที่ไม่

ถูกต้อง การดำรงชีวิตประจำวันเป็นแบบบริโภคนิยม เน้นความเป็นวัตถุนิยม หลงใหลในกิจกรรมบันเทิง และสิ่งที่เป็นอบายมุขต่าง ๆ ไม่รับรู้และสนใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ค่านิยมและวัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมของชาติ ถูกสืมเลือน โดยให้ความสำคัญกับค่านิยมและวัฒนธรรมประเพณีของชาติอื่นมากกว่า ชาดการมี สัมมาคาราวะต่อผู้ที่สูงกว่า ความสัมพันธ์หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน และไม่มีน้ำใจไมตรีต่อกัน เกิดการแก่งแย่ง ชิงดีชิงเด่น เอารอดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ชาดความสามัคคีในหมู่คณะ ไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น ชาดการยึดถือประโยชน์ส่วนร่วม มุ่งเน้นประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก อารมณ์และความรู้สึกนึกคิดแปรปรวน ก้าวร้าว รุนแรงมีความสมบูรณัมและเจริญเติบโตแต่เพียงร่างกาย แต่จิตใจกลับเสื่อมถอย

ปัจจุบันสังคมและสิ่งแวดล้อมทั่วโลกกำลังเผชิญกับปัญหาที่มีความซับซ้อนและหลากหลาย ทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติที่ลดน้อยลง การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ และปัญหาสังคมที่เกิดจากการขาดจิตสำนึกด้านความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ทำให้สถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความตระหนักรู้และพัฒนาคุณลักษณะที่ดีในตัวนักเรียนและจำเป็นต้องแก้ปัญหาโดยใช้ “รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม” นั้นสิ่งสำคัญควรมีการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการในกิจกรรมการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียนถือเป็นวิธีการที่เหมาะสมและทรงพลังในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม การศึกษาในสถานศึกษาในพื้นที่นี้จึงเป็นโอกาสที่จะผสมผสานความรู้ด้านพุทธธรรมเข้ากับกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกต้นไม้ การรณรงค์ลดขยะ และการทำกิจกรรมจิตอาสาในชุมชน¹

นอกจากนั้นแล้ว การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับผลกระทบของการกระทำที่มีต่อผู้อื่นและชุมชน การปลูกฝังลักษณะนี้ยังช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในบทบาทของตน

1. สุชาติ วงศ์สุวรรณ, การปลูกฝังจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน: แนวทางการศึกษา, (กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสิ่งแวดล้อม, 2561), 73.

ในฐานะสมาชิกของสังคมและธรรมชาติ นอกจากนี้ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกต้นไม้หรือการลดขยะ ช่วยสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การเชื่อมโยงมิติทางศีลธรรมและการปฏิบัติจริงยังช่วยให้นักเรียนสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม และเสริมสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับชุมชนและธรรมชาติอย่างยั่งยืน²

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษากิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในสถานศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.4 เพื่อประเมินรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ปัญหาความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและการพัฒนาอย่างยั่งยืนของพื้นที่จังหวัดอยุธยา โดยสามารถสรุปประเด็นหลักได้ดังนี้ 1. มลพิษจากภาคอุตสาหกรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีโรงงานอุตสาหกรรมมากกว่า 2,500 แห่ง ซึ่งส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในนิคมอุตสาหกรรม 5 แห่ง ดังนี้ 1) นิคมอุตสาหกรรมโรจนะ (Rojana Industrial Park) ตั้งอยู่ที่อำเภออุทัย และบางปะอิน มีบริษัทญี่ปุ่นจำนวน

---

2. สมศักดิ์ ทองสัมฤทธิ์, “บทบาทของโรงเรียนในการสร้างสังคมสีเขียว”, *วารสารการศึกษาเพื่อการพัฒนา*, ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 (2563), 45.

มาก เช่น Honda Toyota และผู้ผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ มีการพัฒนาพื้นที่ต่อเนื่องหลายเฟส เป็นแหล่งจ้างงานหลักของแรงงานในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมใหญ่ปี 2554 และมีการปรับปรุงระบบป้องกันน้ำท่วม 2) นิคมอุตสาหกรรมไฮเทค (Hi-Tech Industrial Estate) ตั้งอยู่ในอำเภอบางปะอิน มีบริษัทข้ามชาติ เช่น Western Digital, Canon, Sony เป็นนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีระบบโครงสร้างพื้นฐานครบครัน สนับสนุนเทคโนโลยีการผลิตขั้นสูงมีบทบาทสำคัญในการส่งออกสินค้าประเภทเทคโนโลยี 3) นิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน (Bang Pa-In Industrial Estate) ตั้งอยู่ที่อำเภอบางปะอิน มีอุตสาหกรรมเบาและหนัก เช่น อุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ และพลาสติก อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) พื้นที่มีระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรเน้นความร่วมมือกับชุมชนโดยรอบ 4) นิคมอุตสาหกรรมบ้านหว้า (Ban Wa Industrial Estate) ตั้งอยู่ที่อำเภอบางปะอิน พัฒนาโดยเอกชน มีบริษัทชั้นนำ เช่น Panasonic, Nikon มีโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานและระบบขนส่งที่ดีสนับสนุนอุตสาหกรรมที่ต้องการคุณภาพสิ่งแวดล้อมสูงมีโรงบำบัดน้ำเสียและระบบไฟฟ้าแรงสูงภายในนิคม 5) นิคมอุตสาหกรรมเสนา-ฮานา (Sena Hana Industrial Estate) ตั้งอยู่ที่อำเภอเสนาเป็นนิคมอุตสาหกรรมขนาดกลางมีโรงงานด้านอิเล็กทรอนิกส์และชิ้นส่วนยานยนต์เน้นอุตสาหกรรมสะอาดและการจัดการสิ่งแวดล้อมสนับสนุนการจ้างงานในท้องถิ่นและฝึกทักษะแรงงาน แม้ว่าจะมีความพยายามในการควบคุมมลพิษ แต่ยังคงมีความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียง 2. การจัดการขยะและของเสีย³ การจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ยังประสบปัญหา เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนในการคัดแยกและกำจัดขยะอย่างถูกวิธี ส่งผลให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและสุขภาพในชุมชน 3. การปล่อยก๊าซเรือนกระจก การศึกษาพบว่าเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยามีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกประมาณ 99,137.04 ตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่าในปี 2018

3. เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา, *กรณีศึกษาการจัดการขยะของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา*, ออนไลน์, <https://ir.stou.ac.th/bitstream/123456789/9913/1/127280.pdf>. [2 พฤษภาคม 2025].

โดยภาคพลังงานและของเสียเป็นแหล่งปล่อยหลัก ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและคุณภาพอากาศในพื้นที่ 4. ผลกระทบจากการท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น มลพิษทางอากาศ เสียง และการจราจรติดขัด ซึ่งจำเป็นต้องมีการจัดการอย่างยั่งยืนเพื่อรักษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์และสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ 5. การมีส่วนร่วมของชุมชน

โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้ 1) แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นการจัดกิจกรรมที่ช่วยปลูกฝังให้นักเรียนตระหนักถึงผลกระทบของการกระทำต่อตนเองและสังคม โดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะทางสังคมและจริยธรรม เช่น การทำงานอาสา การลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง และการช่วยเหลือผู้อื่นกิจกรรมเหล่านี้ยังสามารถออกแบบเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนและวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างทัศนคติที่ดีในด้านการดูแลรักษาทรัพยากรและความสามัคคีในสังคม การเรียนรู้ผ่านการทำงานกลุ่มช่วยส่งเสริมการพัฒนาความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบต่อในระยะยาว 2) หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ตามหลักสังคหวัตถุ 4 นั้น ผู้บริหารจะต้องให้การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อครอบครัว ด้วยความเป็นกัลยาณมิตร มีความมุ่งมาดปรารถนาดี เต็มใจที่จะช่วยเหลือบุคลากรอย่างเต็มความสามารถ เมื่อมีปัญหาติดขัดหรือขัดข้องด้านเอกสารก็คิดหาวิธีแก้ไข ช่วยคลี่คลายปัญหาให้ได้รับพึงพอใจที่ดี ความซาบซึ้งประทับใจ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อครอบครัว ในโรงเรียนโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ย่อมเพียงพอที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจแก่ทุกคนในโรงเรียนได้ 3) รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้รับการออกแบบให้ครอบคลุม 7 ด้านหลัก ซึ่งแต่ละด้านมีวัตถุประสงค์และกิจกรรมที่ชัดเจนเพื่อสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคมในหมู่นักเรียน ประกอบด้วย

1. การส่งเสริมการศึกษา กิจกรรมในด้านนี้มุ่งเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การจัดอบรมและสัมมนาเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดทำโครงการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน

2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน นักเรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เช่น การทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะ การปลูกต้นไม้ และการจัดกิจกรรมเพื่อการกุศล ซึ่งช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียนและชุมชน

3. การพัฒนาทักษะชีวิต กิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิต เช่น การจัดอบรมการทำอาหารจากวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น การสร้างผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้ ซึ่งช่วยให้นักเรียนมีทักษะในการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน

4. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การจัดทำโครงการรีไซเคิล การรณรงค์ลดการใช้พลาสติก และการสร้างแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ

5. การสร้างความตระหนักรู้ การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดนิทรรศการ การทำสื่อประชาสัมพันธ์ และการจัดกิจกรรมรณรงค์ในโรงเรียน

6. การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ กิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เช่น การจัดประกวดผลงานศิลปะจากวัสดุรีไซเคิล การสร้างสรรค์โครงการที่มีแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

7. การประเมินผลและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การติดตามและประเมินผลกิจกรรมที่ดำเนินการ เพื่อปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการรวบรวมความคิดเห็นจากนักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”

1) รูปแบบการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Method) โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) 1) สัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหาร ครู และผู้เชี่ยวชาญด้านห้องเรียนปลอดภัย และด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน 15 รูป/คน โดยกำหนดเกณฑ์ คือเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่

ศึกษาและเป็นผู้ที่ยินดีจะให้ข้อมูลเชิงลึกถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามบริบทของพื้นที่ ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purpose Sampling) ตามคุณสมบัติ ได้แก่ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน มีประสบการณ์บริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านห้องเรียนปลอดภัย ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน 2) ครู จำนวน 6 คน 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน 4 รูป/คน 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านส่งเสริมกิจกรรมจำนวน 3 คน 2) สนทนากลุ่ม (Focus group discussion) พัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยใช้พระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน ของกลุ่มปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา กิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยใช้พระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน 2) ครู จำนวน 3 คน 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป/คน 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านส่งเสริมกิจกรรม จำนวน 3 คน 5) ประธานนักเรียน จำนวน 1 คน และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากร คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1–6 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 39,294 คน⁴ กลุ่มตัวอย่าง ได้จากตารางเปรียบเทียบสำเนียงรูปของเครซี่และมอร์แกน (R.V. Krejcie & D.W. Mogan)⁵ ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรเช่นเดียวกัน และกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 380 คน

2) เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย ได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำแนวคิดทฤษฎีมาสร้าง

4. เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา, ข้อมูลสารสนเทศของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอ 16 แห่ง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ออนไลน์, http://prainsuksa.ac.th/datashow_๒๐๑๘๖๓, [30 มิถุนายน 2565].
5. เครซี่และมอร์แกน, อังโน อานินท์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี, 2551), 54.

เครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอนรายละเอียดมีดังนี้

ก. การวิจัยเชิงปริมาณ

1) แบบสอบถาม 1. ศึกษาหลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยใช้พระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2) กำหนดนิยามปฏิบัติการเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยอาศัยฐานทฤษฎีและงานวิจัย

3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยซึ่งในการสร้างแบบสอบถามผู้วิจัยจะคำนึงถึงการสร้างแบบสอบถามให้เป็นไปตามหลักวิชาการที่ถูกต้องและการได้แบบสอบถามที่ดีมีคุณภาพมีความตรงทั้งในเชิงโครงสร้าง (construct validity) และความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) รวมทั้งความเชื่อมั่น (reliability)

4) ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยดำเนินการ ดังนี้

4.1 นำร่างแบบสอบถามที่ได้จัดทำขึ้น จำนวน 15 ข้อเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจแก้ไขและปรับปรุงให้มีความเหมาะสม

4.2 นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญรวมจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) การใช้ภาษาและพิจารณาว่าแบบสอบถามครอบคลุมของเนื้อหาหรือไม่โดยการหาดัชนี (index of congruence: IOC) โดยมีเกณฑ์ดังนี้ ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ตรงกับนิยามปฏิบัติการ ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ไม่ตรงกับนิยามปฏิบัติการและให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าวัดได้ตรงกับนิยามปฏิบัติการหรือไม่

5) พิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ในการวิจัยซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 ถึง 1.00 มีจำนวน 15 รายการและปรับปรุงแก้ไขภาษาตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การทดลองใช้ต่อไป

6) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบและการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (tryout) กับสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุดใน

โรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดให้นักเรียน จำนวน 30 คน ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1–6 จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ผลจากการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นปรากฏว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.95

ข. การวิจัยเชิงคุณภาพ

1) แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีประเด็นคำถามแบบปลายเปิด 4 ประเด็น ซึ่งได้จากผลการวิเคราะห์หาค่าความถี่ของเรียนตลอดภัยสำหรับนักเรียน ใน 3 ด้าน โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ชื่อ นามสกุล ตำแหน่ง สังกัดโรงเรียน ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์การพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยใช้พระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใน 4 ด้าน และหลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยใช้พระพุทธศาสนาเป็นฐาน

2) คู่มือการสนทนากลุ่ม

2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยใช้พระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.2 กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างคำถามการสนทนากลุ่ม

3) ประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการศึกษา กำหนดจุดประสงค์ในการสร้างคำถามการสนทนากลุ่ม โดยขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ

4) สร้างคู่มือการสนทนากลุ่มตามระเบียบวิธีวิจัยให้มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยใช้พระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5) นำเสนอโครงร่างแบบสัมภาษณ์ต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Validity)

6) ปรับปรุงแก้ไขคู่มือการวิจัยตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

7) จัดพิมพ์คู่มือให้เป็นฉบับสมบูรณ์สำหรับนำไปใช้จริงเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ดังนี้

ก. การวิจัยเชิงคุณภาพ

1) แบบสัมภาษณ์

2) ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล เพื่อทำงานวิจัยจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารสถานศึกษา

3) ผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์ด้วยตนเอง พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 15 ฉบับ และขอความอนุเคราะห์บันทึกภาพประกอบการสัมภาษณ์

4) ดำเนินการศึกษาจากภาคสนาม (Field Studies) เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การสนทนากลุ่ม

1) ขั้นตอนการเตรียมการ ประกอบด้วย การกำหนดวันการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การจัดทำกำหนดการสนทนากลุ่มการประชุม ณ ห้องประชุม C510 อาคารเรียนรวมโซน C ชั้น 5 มจร วังน้อย พระนครศรีอยุธยา การจัดทำหนังสือเชิญประธานพร้อมคำกล่าวเปิด และคำกล่าวรายงานต่อประธาน การประสานงานเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ และการจัดทำเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ประกอบด้วยแบบคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

2) ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ประกอบด้วย

2.1 การนำเสนอข้อมูลร่างการพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยใช้พระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.2 การดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

3) การจดบันทึกรายละเอียดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และข้อเสนอแนะการบันทึกเสียงโดยใช้อุปกรณ์ การบันทึกภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่ง

4) การถอดเทปและการวิเคราะห์ข้อมูล

ข. การวิจัยเชิงปริมาณ

แบบสอบถาม

1. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามผ่าน application line ส่วนตัวในการเก็บข้อมูล เพื่อทำงานวิจัยจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบ
2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามผ่าน application line ส่วนตัว พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจำนวน 380 ฉบับ และขอความอนุเคราะห์ให้ตอบกลับภายใน 4 สัปดาห์
3. ดำเนินการศึกษาจากภาคสนาม (Field Studies) ติดต่อกับแบบสอบถามคืน การเก็บข้อมูลตามความเป็นจริงถูกต้องมากที่สุดและนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาครั้งแรกมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของคำตอบเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป
4. ติดต่อประสานงาน หากตอบแบบสอบถามยังไม่ครบ ภายหลังจากสิ้นสุดระยะเวลาที่กำหนดในหนังสือขอความอนุเคราะห์ 1 สัปดาห์ และทวงถามอีกครั้งหลักจากทวงถามครั้งแรกไปแล้วเป็นเวลา 1 สัปดาห์

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

ก. การวิจัยเชิงคุณภาพ

- 1) แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยใช้พระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใน 4 ด้าน และหลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยใช้พระพุทธศาสนาเป็นฐาน
- 2) การสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยใช้พระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ข. การวิจัยเชิงปริมาณ

สร้างแบบสอบถาม

1. เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาแจกแจงความถี่ของคำตอบแต่ละข้อด้วยการลงรหัสคำตอบในแต่ละข้อ ให้เป็นตัวเลขประจำแบบสอบถามทั้งหมด เพื่อเตรียมนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. นำข้อมูลทีลงรหัสแล้วกรอกลงในแบบฟอร์มการลงรหัสทั่วไป (general coding form) ซึ่งเป็นการเตรียมข้อมูล เพื่อส่งไปบันทึกลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

3. การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จะใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

2) ข้อมูลมาตรการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าเฉลี่ยของคำตอบโดยภาพรวมรายชั้นตอน/รายด้าน และรายข้อหรือรายกิจกรรม ที่คำนวณได้นำมาแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยใช้เกณฑ์ดังต่อไปนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด

ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก

ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อยที่สุด⁶

5. ผลการวิจัย

5.1 การวิเคราะห์สภาพ เพื่อศึกษากิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในสถานศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการสำรวจที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการสร้างจิตสำนึกที่ดี

6. สุวิมล ว่องวานิช, “การสังเคราะห์เทคนิคที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นในนิติตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”, *รายงานวิจัย*, (คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542).

ในนักเรียน โดยเฉพาะในด้านการมีส่วนร่วมในการดูแลและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมีหลากหลายรูปแบบ เช่น การจัดกิจกรรมปลูกต้นไม้ การทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะ และการรณรงค์ลดการใช้พลาสติก ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น แต่ยังช่วยเสริมสร้างทักษะการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมของนักเรียนในชุมชนการวิเคราะห์สภาพในพื้นที่ที่พบว่า นักเรียนมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดการขยะและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ช่วยให้พวกเขาได้เรียนรู้ถึงความสำคัญของการรักษาสิ่งแวดล้อมและผลกระทบที่เกิดจากการกระทำของตนเองต่อชุมชนและโลกใบนี้

นอกจากนี้ การสนับสนุนจากครูและผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยผลักดันให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง การจัดอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมยังเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจและทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม ยังมีความท้าทายในการส่งเสริมกิจกรรมเหล่านี้ เช่น การขาดแคลนทรัพยากรและการสนับสนุนจากชุมชน ซึ่งอาจทำให้กิจกรรมไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

โดยรวมแล้ว การวิเคราะห์สภาพกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการสร้างสรรค์สังคมที่ดีและรักษาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนในอนาคต

5.2 การพัฒนา รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในสถานศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับการออกแบบให้ครอบคลุม 7 ด้านหลัก ซึ่งแต่ละด้านมีวัตถุประสงค์และกิจกรรมที่ชัดเจนเพื่อสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคมในหมู่นักเรียน

1. การส่งเสริมการศึกษา กิจกรรมในด้านนี้มุ่งเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การจัดอบรมและสัมมนาเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดทำโครงการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน

2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน นักเรียนมีโอกาเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เช่น การทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะ การปลูกต้นไม้ และการจัดกิจกรรมเพื่อการกุศล ซึ่งช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียนและชุมชน

3. การพัฒนาทักษะชีวิต กิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิต เช่น การจัดอบรมการทำอาหารจากวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น การสร้างผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้ ซึ่งช่วยให้นักเรียนมีทักษะในการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน

4. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การจัดทำโครงการรีไซเคิล การรณรงค์ลดการใช้พลาสติก และการสร้างแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ

5. การสร้างความตระหนักรู้ การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดนิทรรศการ การทำสื่อประชาสัมพันธ์ และการจัดกิจกรรมรณรงค์ในโรงเรียน

6. การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ กิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เช่น การจัดประกวดผลงานศิลปะจากวัสดุรีไซเคิล การสร้างสรรค์โครงการที่มีแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

7. การประเมินผลและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การติดตามและประเมินผลกิจกรรมที่ดำเนินการ เพื่อปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการรวบรวมความคิดเห็นจากนักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

การพัฒนา รูปแบบกิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในนักเรียน แต่ยังช่วยสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต

5.3 การทดลองใช้ รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและ

ความรับผิดชอบต่อสังคมในหมู่นักเรียนผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เช่น เมตตา กรุณา และอุเบกขา เป็นแนวทางหลักในการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และรับผิดชอบต่อผู้อื่น

ผลการทดลองพบว่านักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับที่น่าพอใจ โดยกิจกรรมที่จัดขึ้น เช่น การทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะ การปลูกต้นไม้ และการจัดกิจกรรมจิตอาสา ส่งผลให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องและพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ นอกจากนี้ การอบรมคุณธรรมจริยธรรมยังช่วยเสริมสร้างทัศนคติเชิงบวกในนักเรียน ทำให้พวกเขาตระหนักถึงบทบาทของตนในฐานะสมาชิกของสังคม

การบูรณาการหลักธรรมเข้ากับกิจกรรมสาธารณะอย่างสม่ำเสมอทำให้นักเรียนแสดงออกถึงจิตสาธารณะและความภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งช่วยสร้างความตระหนักรู้ในคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังมีการประเมินผลกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การทดลองนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมจากครูและผู้บริหารในการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งช่วยสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมในนักเรียน การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมีความยั่งยืนในอนาคต

โดยรวมแล้ว ผลการทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมในนักเรียน แต่ยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียนและชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนในสังคมอย่างแท้จริง

5.4 การประเมิน รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อในหมู่นักเรียน ผลการประเมินแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความเข้าใจและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการช่วยเหลือสังคม

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เช่น เมตตา กรุณา และอุเบกขา เป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน ทำให้พวกเขามีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และรับผิดชอบต่อผู้อื่น การจัดกิจกรรมจิตอาสา การปลูกต้นไม้ และการทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะได้รับการตอบรับที่ดีจากนักเรียน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความตระหนักรู้ในบทบาทของตนในฐานะสมาชิกของสังคม

ผลการประเมินยังชี้ให้เห็นว่าการบูรณาการหลักธรรมเข้ากับกิจกรรมสาธารณะช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะและความภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ นักเรียนมีความรู้สึกว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาตนเอง แต่ยังช่วยพัฒนาชุมชนและสังคมโดยรวม

นอกจากนี้ การอบรมคุณธรรมจริยธรรมที่จัดขึ้นยังช่วยเสริมสร้างทัศนคติเชิงบวกในนักเรียน ทำให้พวกเขามีความเข้าใจในคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสร้างสรรค์ การประเมินผลกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทำให้สามารถปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การมีส่วนร่วมจากครูและผู้บริหารในการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมในนักเรียน การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมีความยั่งยืนในอนาคต

โดยรวมแล้ว ผลการประเมินรูปแบบกิจกรรมนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมในนักเรียน แต่ยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียนและชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนในสังคมอย่างแท้จริง

6. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

การวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมในนักเรียนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับการดำเนินการเพื่อประเมินผลกระทบและประสิทธิภาพของกิจกรรมที่จัดขึ้น ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความตระหนักรู้และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกต้นไม้ การทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะ และการจัดกิจกรรมจิตอาสา

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เช่น เมตตา กรุณา และอุเบกขา เป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน ทำให้พวกเขามีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และรับผิดชอบต่อผู้อื่น การจัดกิจกรรมที่บูรณาการหลักธรรมเข้ากับการเรียนรู้ทำให้นักเรียนสามารถแสดงออกถึงจิตสำนึกสาธารณะและความภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าการอบรมคุณธรรมจริยธรรมที่จัดขึ้นมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างทัศนคติเชิงบวกในนักเรียน ทำให้พวกเขามีความเข้าใจในคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสร้างสรรค์ การประเมินผลกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทำให้สามารถปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมจากครูและผู้บริหารในการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมในนักเรียน การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมีความยั่งยืนในอนาคต

โดยรวมแล้ว ผลการวิจัยนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมในนักเรียน แต่ยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียนและชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนในสังคมอย่างแท้จริง การส่งเสริมกิจกรรมที่มีคุณค่าและมีความหมายต่อสังคมจะช่วยสร้างอนาคตที่ดีให้กับนักเรียนและชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

7. บทสรุป

รูปแบบกิจกรรมพัฒนาการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามหลักศาสนานั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน ซึ่งต้องการให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมที่ดีขึ้น สามารถนำไปใช้ได้มีดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพเพื่อศึกษากิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในสถานศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการสำรวจที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการสร้างจิตสำนึกที่ดีในนักเรียน โดยเฉพาะในด้านการมีส่วนร่วมในการดูแลและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมีหลากหลายรูปแบบ เช่น การจัดกิจกรรมปลูกต้นไม้ การทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะ และการรณรงค์ลดการใช้พลาสติก ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น แต่ยังช่วยเสริมสร้างทักษะการทำงานเป็นทีม การพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ถูกออกแบบให้ครอบคลุม 7 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การส่งเสริมการศึกษา 2) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน 3) การพัฒนาทักษะชีวิต 4) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 5) การสร้างความตระหนักรู้ 6) การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และ 7) การประเมินผลและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ

2. การพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้ถูกออกแบบให้ครอบคลุม 7 ด้านหลัก ได้แก่ การส่งเสริมการศึกษา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน การพัฒนาทักษะชีวิต การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การสร้างความตระหนักรู้ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และการประเมินผลและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับที่น่าพอใจ โดยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เช่น เมตตา กรุณา และอุเบกขา ช่วยพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และรับผิดชอบต่อผู้อื่น การประเมินผลกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทำให้สามารถปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ

4. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษาและการฝึกอบรมกิจกรรมที่เน้นความรับผิดชอบต่อสังคม การสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ การสนับสนุนจากภาครัฐ การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในระดับที่สูงขึ้น

8. องค์ความรู้การวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาชุมชน โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การปลูกต้นไม้ การทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะ และการรณรงค์ลดการใช้พลาสติก ช่วยเสริมสร้างทักษะการทำงานเป็นทีมและจิตสำนึกที่ดีในนักเรียน นอกจากนี้ การสนับสนุนจากครูและผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยผลักดันการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง การบูรณาการหลักสูตร เช่น เมตตา กรุณา และ อุเบกขา เข้ากับกิจกรรมช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมและความภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ การประเมินผลกิจกรรมแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความตระหนักรู้และเข้าใจบทบาทของตนในสังคม ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนและสังคมโดยรวม ดังภาพที่ 1.1

วงจรการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการพัฒนาที่ยั่งยืน

ภาพที่ 1 วงจรการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการพัฒนาที่ยั่งยืน

9. ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

จากผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้และต่อยอดการวิจัยในอนาคต ดังนี้

รูปแบบกิจกรรมพัฒนาการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามหลักศาสน์มีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน ซึ่งต้องการให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมที่ดีขึ้น ข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปใช้ได้มีดังนี้

1. การส่งเสริมการศึกษาและการฝึกอบรม ควรมีการจัดหลักสูตรการศึกษาและการฝึกอบรมที่เน้นความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในระดับโรงเรียนและมหาวิทยาลัย เพื่อให้เยาวชนมีความรู้และทักษะในการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืน การเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดการขยะ และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยสร้างจิตสำนึกที่ดีในอนาคต

2. การสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และองค์กรภาคเอกชนเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรมที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม การจัดกิจกรรมร่วมกัน เช่น การปลูกต้นไม้ การทำความสะอาดชุมชน หรือการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความเข้าใจระหว่างกัน

3. การสนับสนุนจากภาครัฐ ภาครัฐควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม โดยการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เพียงพอ รวมถึงการสร้างแรงจูงใจให้กับองค์กรและบุคคลที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านี้

4. การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมจะช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้น การสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์จะช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้ในสังคม

5. การประเมินผลและการปรับปรุง ควรมีการประเมินผลกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและตอบสนองต่อความต้องการของสังคม

การนำข้อเสนอแนะเหล่านี้ไปปฏิบัติจะช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในระดับที่สูงขึ้น และสร้างสังคมที่ยั่งยืนในอนาคต

รายการอ้างอิง

- เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา. ข้อมูลสารสนเทศของศูนย์การศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอ 16 แห่ง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ออนไลน์.
http://prainsuksa.ac.th/datashow_204863. [30 มิถุนายน 2565].
- เครซี่และมอร์แกน. อังโน ธานินท์ ศิลปจารุ. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ
ด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี, 2551.
- สุชาติ วงศ์สุวรรณ. การปลูกฝังจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน: แนวทางการ
ศึกษา. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสิ่งแวดล้อม, 2561.
- เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา. กรณีศึกษาการจัดการขยะของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา.
ออนไลน์. <https://ir.stou.ac.th/bitstream/123456789/9913/1/127280.pdf>. [2 พฤษภาคม 2025].
- สมศักดิ์ ทองสัมฤทธิ์. “บทบาทของโรงเรียนในการสร้างสังคมสีเขียว”. วารสารการ
ศึกษาเพื่อการพัฒนา, ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 (2563).
- สุวิมล ว่องวานิช. “การสังเคราะห์เทคนิคที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นใน
นิสิตคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”. รายงานวิจัย. คณะครุศาสตร์:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.